

Nieuwsbrief - EHRC Updates 2025-6

Nummer 6, 2025

Redactie: J.H. Gerards, H. Morre, J. Krommendijk, S. Lambrecht, P. Ölçer, B. Aarrass, L.E. Burgers, P. Cannoot, L.R. Glas, C. Mak, D.A.G. van Toor en C. Van de Graaf.

INHOUDSOPGAVE

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

[Europees Hof voor de Rechten van de Mens, ECLI:CE:ECHR:2025:0318JUD003879813](#) 18-03-2025

BRD – Groupe Société Générale S.A. t. Roemenië, EHRM 18 maart 2025

[Europees Hof voor de Rechten van de Mens, ECLI:CE:ECHR:2025:0313JUD003955316](#) 13-03-2025

Vyacheslavova e.a. t. Oekraïne, EHRM 13 maart 2025, nrs. 39553/16 en 6 andere

Hof van Justitie van de Europese Unie

[Hof van Justitie van de Europese Unie, ECLI:EU:C:2025:199](#) 20-03-2025

Procureur de la République, HvJ EU 20 maart 2025, zaak C-763/22

[Hof van Justitie van de Europese Unie, ECLI:EU:C:2025:192](#) 20-03-2025

Arce, HvJ EU 20 maart 2025, zaak C-365/23

[Hof van Justitie van de Europese Unie, ECLI:EU:C:2025:172](#) 13-03-2025

Deldits, HvJ EU 13 maart 2025, zaak C-247/23

Annotatie

[Călin Georgescu t. Roemenië \(EHRM, nr. 37327/24\) – Art. 3 Protocol 1 EVRM, kiezersmanipulatie en een gelijk speelveld voor kandidaten](#)

L.S.A. Trapman

Annotatie

[Ferrero Quintana t. Spanje \(EHRM, 2669/19\) – Is fitheid gebonden aan leeftijd? Het hanteren van maximumleeftijden bij werving en selectie](#)

A. Eleveld

RECHTSPRAAK

Arce, HvJ EU 20 maart 2025, zaak C-365/23

In 2009 heeft onderneming A een overeenkomst gesloten met de 17-jarige C ter ondersteuning van zijn carrière als basketballer. Als tegenprestatie moest C 15 jaar lang 10% van zijn netto-inkomsten aan A afdragen. In 2020 vorderde A nakoming, ten bedrage van 1,6 miljoen euro. Het HvJ EU overweegt dat het contract het moeilijk maakte om de langetermijnconsequenties ervan te overzien. De nationale rechter moet nagaan of het daarmee oneerlijk was. Gelet op art. 24 Hv en art. 3 IVRK moet hij rekening houden met C's minderjarigheid en het feit dat de overeenkomst destijds door zijn ouders namens hem is gesloten.

Onderneming A biedt diensten aan ter ondersteuning van de ontwikkeling van de professionele vaardigheden en de loopbaan van sporters. In 2009 heeft A met de toen 17-jarige C een overeenkomst gesloten ter ondersteuning van zijn loopbaan als basketballer, voor een looptijd van 15 jaar. De overeenkomst betrof zaken als opleiding, training, begeleiding door een sportpsycholoog, sportgeneeskundige zorg, juridische bijstand en boekhouding. De tegenprestatie van C was het afdragen van 10% van zijn netto-inkomsten als sporter, met een minimum van 150 euro per maand. In 2020 stelde A een vordering in bij de Letse rechter omdat C zijn verplichtingen niet zou zijn nagekomen, ten bedrage van ruim 1,6 miljoen euro. In deze procedure zijn verschillende prejudiciële vragen voorgelegd aan het HvJ EU.

In algemene zin oordeelt het Hof dat een beding als het onderhavige niet duidelijk en begrijpelijk is opgesteld in de zin dat de betrokkene niet alle informatie heeft die hij nodig heeft om de financiële gevolgen van de overeenkomst op de lange termijn te kunnen beoordelen. Of er sprake is van een sterke verstoring van het evenwicht tussen aanbieder en consument kan echter alleen worden beoordeeld in het licht van de omstandigheden van het geval. Het is de nationale rechter die dat zal moeten onderzoeken.

Voor zover relevant voor de uitleg van het Handvest is de vraag of de toepasselijke richtlijn 93/13/EEG, gelegen in het licht van art. 17 lid 1 en art. 24 lid 2 Hv, zo moet worden uitgelegd dat

relevant is dat een consument die een sterk bezwarende overeenkomst aangaat op het moment van ondertekening nog minderjarig is. Omdat het hier in wezen gaat om een uitleg van de richtlijn, neemt het HvJ EU in het licht van art. 51 lid 1 Hv aan dat het Handvest ook van toepassing is. De daarin neergelegde grondrechten moeten bij de toepassing van de richtlijn dan ook in acht worden genomen. Art. 24 houdt daarbij met name in dat bij alle handelingen in verband met kinderen rekening moet worden gehouden met hun belang als essentiële overweging. Gelezen in het licht van art. 3 IVRK is dit niet alleen relevant voor inhoudelijke kwesties, maar ook voor de besluitvormingsprocessen en procedures die tot een inhoudelijke beoordeling leiden. Dit betekent dat de omstandigheid dat een consument minderjarig was op het moment dat de overeenkomst werd gesloten en dat zijn houders namens hem handelden, relevant is voor de beoordeling van het oneerlijke karakter van die overeenkomst.

Instantie: Hof van Justitie van de Europese Unie

Datum uitspraak: 20-03-2025

ECLI: ECLI:EU:C:2025:192

Zaaknummer: C-365/23

Wetsartikelen: IVRK art. 3 lid 1, Hv art. 17, Hv art. 24, Hv art. 51 lid 1, RL 93/13/EEG art. 2, RL 93/13/EEG art. 3, RL 93/13/EEG art. 5, RL 93/13/EEG art. 6, RL 93/13/EEG art. 7 en RL 93/13/EEG art. 8

RECHTSPRAAK

BRD – Groupe Société Générale S.A. t. Roemenië, EHRM 18 maart 2025

In 2008 resp. 2012 zijn er verschillende huiszoeken uitgevoerd bij een Roemeense bank, BRD, één in het kader van een mededingingsrechtelijk onderzoek en twee in het kader van strafrechtelijke onderzoeken naar handelen van bankmedewerkers. Alle huiszoeken hebben een inbreuk opgeleverd op het huisrecht en communicatiegeheim. In de mededingingsrechtelijke procedure is art. 8 EVRM niet geschonden, nu de huiszoeking daar met voldoende waarborgen was omkleed en maar een beperkt en gericht aantal documenten in beslag is genomen. Bij het strafrechtelijke onderzoek ontbraken voldoende procedurele waarborgen, met name goede rechterlijke toetsing, en is art. 8 EVRM wel geschonden.

In 2008 maakte de Mededingingsraad van Roemenië een intern rapport op over uitwisselingen van informatie tussen verschillende commerciële banken die de interbancaire leningenmarkt beïnvloedden. In dit rapport werden geen specifieke namen van banken benoemd. Naar aanleiding van dit rapport besloot de Mededingingsraad een formeel onderzoek te starten naar mogelijke schendingen van de Roemeense Mededingingswet. Daarbij werd een huiszoeking gelast in de kantoorgebouwen van de klagende bank. Tijdens deze huiszoeking werden computers en bestanden doorzocht en daarbij werden in totaal 32 e-mails gedownload en geprint. Namens de klagende bank is zonder bezwaren aan te tekenen een handtekening gezet onder het proces-verbaal van de huiszoeking. Wel is enkele dagen daarna een verzoek gedaan om de in beslag genomen e-mails vertrouwelijk te behandelen. Toen dit werd geweigerd heeft de bank hierover geprocedeerd, waarbij zij vergeefs heeft verzocht om een prejudiciële vraag voor te leggen aan het HvJ EU. De beroepen van de bank werden ongegrond verklaard. In 2013 ontving de bank bericht dat de Mededingingsraad had besloten om het onderzoek te beëindigen omdat niet uit het bewijsmateriaal was gebleken dat sprake was van schendingen van de Mededingingswet.

Parallel aan deze procedures liepen twee in 2012 gestarte strafrechtelijk onderzoeken, uitgevoerd door een onderdeel van het openbaar ministerie (DIICOT), naar een aantal werknemers van de klagende bank, die beweerdelijk in het ene geval betrokken zouden zijn bij grootschalige fraude en witwaspraktijken, en in het andere geval bij fraude en vervalsing. Deze activiteiten leverden de bank miljoenen euro's aan schade op. Daarom deed ook de bank zelf aangifte en verzocht zij om civiel partij te kunnen zijn in de strafrechtelijke procedure met het oog op het kunnen verkrijgen van een schadevergoeding. In het kader van deze onderzoeken werden opnieuw huiszoekingen gelast en uitgevoerd in de kantoorgebouwen van de klagende bank, waarbij een aantal gegevensdragers in beslag werd genomen en veel bestanden werden bekeken. Ook hierover heeft de bank zonder resultaat geprocedeerd.

Voor het EHRM heeft de klagende bank gesteld dat de huiszoeking en het onderzoek van de bestanden in strijd zijn met het huisrecht en het communicatiegeheim, zoals beschermd door art. 8 EVRM. Het Hof maakt in het kader van zijn beoordeling onderscheid tussen enerzijds de mededingingsrechtelijke procedure gericht tegen de bank en anderzijds de strafrechtelijke onderzoeken naar de medewerkers.

De onderzoeken in het mededingingsrechtelijke onderzoek leverden volgens vaste rechtspraak duidelijk een inbreuk op het huisrecht en het communicatiegeheim op. De doorzochte computers bevatten ook privécorrespondentie van medewerkers, maar omdat geen van hen heeft geklaagd over een privacyinbreuk, hoeft het Hof niet na te gaan of ook inbreuk op hun persoonlijke levenssfeer aan de orde was. De inbreuk was voldoende voorzien bij wet. Het is verder aanvaardbaar om huiszoekingen uit te voeren met het oog op bescherming van de mededinging. Bij huiszoekingen bij rechtspersonen is ook de margin of appreciation iets ruimer dan bij huiszoekingen bij natuurlijke personen. In dit geval is verder relevant dat maar een beperkt aantal gericht geselecteerde documenten in beslag is genomen. De huiszoeking is verder zorgvuldig uitgevoerd en er was een mogelijkheid om te verzoeken om in beslag genomen documenten vertrouwelijk te houden. Verder heeft de klagende bank procedurele mogelijkheden kunnen benutten om de huiszoekingen en inbeslagname van de documenten te kunnen aanvechten. Nu in dit geval ook niet is gebleken van enige concrete schade bij de klagende bank, oordeelt het Hof dat art. 8 EVRM niet is geschonden.

Ook in de strafzaken was er een toereikende wettelijke grondslag voor de huiszoekingen en hadden deze een legitiem doel. In dit geval zijn echter te weinig procedurele waarborgen geboden. In het bijzonder heeft er achteraf geen afdoende rechterlijke controle plaatsgevonden van de huiszoekingen en heeft het strafrechtelijk onderzoek erg lang geduurd. Dit betekent dat in dit geval art. 8 EVRM wel is geschonden.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 18-03-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0318JUD003879813

Zaaknummer: 38798/13

Wetsartikelen: EVRM art. 8

RECHTSPRAAK

Deldits, HvJ EU 13 maart 2025, zaak C-247/23

VP heeft in 2014 in Hongarije de vluchtelingenstatus gekregen vanwege zijn genderstatus: hij is als vrouw geboren, maar zijn genderidentiteit is mannelijk. Hongarije wil alleen de aanduiding in het asielregister niet veranderen van vrouwelijk naar mannelijk, omdat VP geen geslachtsveranderende operatie heeft ondergaan. Het HvJ EU overweegt dat in dit soort gevallen recht moet worden gedaan aan het rectificatierecht van art. 5 AVG. Een vereiste van bewijs van een geslachtsveranderende operatie komt daarbij in strijd met de wezenlijke kern van art. 3 en 7 Hv en is ook naar EHRM-rechtspraak niet aanvaardbaar. Overlegging van een medisch-psychologisch certificaat moet kunnen volstaan.

VP is een Iraans staatsburger die in 2014 in Hongarije de status van vluchteling heeft verkregen. De vluchtelingenstatus is gebaseerd op zijn transgenderstatus: VP is als vrouw geboren, maar zijn genderidentiteit is mannelijk. Ondanks de erkenning hiervan als grond voor toewijzing van het asielverzoek, is VP als vrouw geregistreerd in het asielregister. VP heeft verzocht om een rectificatie hiervan, maar dit verzoek is afgewezen omdat VP niet had aangetoond dat hij een geslachtsveranderende operatie had ondergaan. Hiertegen heeft VP geprocedeerd en in verband met deze procedure heeft de verwijzende rechter prejudiciële vragen voorgelegd aan het HvJ EU.

De voorgelegde vraag is in het bijzonder of het in een openbaar register verplicht is om gegevens over iemands geslacht te rectificeren als die gegevens onjuist zijn. Art. 16 AVG voorziet wel in zo'n rectificatieverplichting en dit is ook van belang vanuit het perspectief van het beginsel van juistheid van gegevens, zoals dat tot uitdrukking komt in art. 5 AVG. Het is aan de verwijzende rechter om na te gaan of een bepaald gegeven juist is in het licht van het doel waarmee het is verzameld. Daarbij benadrukt het HvJ EU wel dat het aan de verwerkingsverantwoordelijke is, dus aan de asielautoriteit, om rekening te houden met

iemand's genderidentiteit op het moment van de inschrijving in het asielregister, en niet met het bij de geboorte toegewezen geslacht. Een lidstaat kan zich daarbij niet beroepen op het ontbreken van een procedure voor de wettelijke erkenning van de transgenderidentiteit in het nationale recht om te verhinderen dat het rectificatierecht van art. 16 AVG wordt uitgeoefend. Dat zou in strijd komen met art. 8 lid 2 Hv.

In Hongarije geldt als bestuurlijke praktijk dat iemand bewijs moet overleggen van het hebben ondergaan van een geslachtsveranderende operatie. Die praktijk voldoet allereerst al niet aan de uit art. 23 AVG blijkende voorwaarde dat alleen bij wettelijke regeling een beperking mogelijk is van het in art. 16 AVG neergelegde recht. Daarnaast doet deze praktijk afbreuk aan de wezenlijke inhoud van het recht op menselijke integriteit en het recht op eerbiediging van het privéleven (art. 3 en 7 AVG). Deze bepalingen moeten blijkens art. 52 lid 3 Hv worden uitgelegd in overeenstemming met art. 8 EVRM. Het is vaste rechtspraak van het EHRM dat de genderidentiteit van een persoon een van de meest intieme aspecten van het privéleven is. Daarbij heeft het EHRM niet alleen negatieve verplichtingen voor de staten erkend, maar ook de positieve verplichting om te voorzien in doeltreffende en toegankelijke procedures die een daadwerkelijke eerbiediging van het recht op genderidentiteit waarborgen. Daarbij hebben staten bovendien maar een beperkte beoordelingsmarge. Het EHRM heeft verder al vastgesteld dat de juridische erkenning van de genderidentiteit van een transgender persoon niet afhankelijk mag worden gesteld van het al dan niet hebben ondergaan van een geslachtsveranderende operatie. Tot slot overweegt het HvJ EU dat hoe dan ook een bestuurspraktijk als in het geding geen noodzakelijk of evenredig middel is om de betrouwbaarheid en consistentie van een asielregister te waarborgen. Een medische verklaring waarin een psychologische diagnose is opgenomen kan daarvoor volstaan.

Instantie: Hof van Justitie van de Europese Unie

Datum uitspraak: 13-03-2025

ECLI: ECLI:EU:C:2025:172

Zaaknummer: C-247/23

Wetsartikelen: EVRM art. 8, Hv art. 3, Hv art. 7, Hv art. 8 lid 2, Hv art. 52 lid 3, Vo 2016/679, art. 5 lid 1 (d), Vo 2016/679, art. 15, Vo 2016/679, art. 16 en Vo 2016/679, art. 23

RECHTSPRAAK

Procureur de la République, HvJ EU 20 maart 2025, zaak C-763/22

Jegens de in Spanje verblijvende OP is vanuit Zwitserland een uitleveringsverzoek gedaan. Op hetzelfde moment heeft de Franse strafrechter verzocht een Europees aanhoudingsbevel jegens OP uit te vaardigen. In dit soort situaties van samenloop moet volgens het HvJ EU in het licht van art. 47 Hv een doeltreffend beroep in rechte mogelijk zijn voor de betrokkene. Daarbij moet kunnen worden beoordeeld of aan alle eisen voor een EAB is voldaan en of ook verder de fundamentele (procedurele) rechten van de betrokkene worden gerespecteerd als aan een van twee verzoeken voorrang wordt gegeven.

De Franse OP wordt vervolgd wegens vervalsing van betaalkaarten en administratieve documenten. OP is opgeroepen bij de strafrechter in Marseille terwijl hij in Spanje verbleef. Daar was hij inmiddels aangehouden en in bewaring geplaatst vanwege een uitleveringsverzoek vanuit Zwitserland. OP verzette zich tegen zijn uitlevering naar Zwitserland, maar wilde wel voor de Franse rechter verschijnen. De verwijzende, Franse, rechter heeft daarom verzocht een Europees aanhoudingsbevel (EAB) jegens hem uit te vaardigen. In verband met de samenloop tussen het EAB en het Zwitserse uitleveringsbevel heeft de rechter bovendien prejudiciële vragen voorgelegd aan het HvJ EU.

Volgens art. 16 lid 3 van kaderbesluit 2002/584 moet de uitvoerende lidstaat bij een samenloop van een aanhoudingsbevel en een uitleveringsbevel rekening houden met alle omstandigheden van het geval. Voor zover relevant voor de uitleg van het Handvest oordeelt het HvJ EU dat de bevoegde autoriteit over een beoordelingsmarge beschikt bij de beslissing over de voorrang. Bij de invulling daarvan moet zij wel rekening houden met de belangen van de betrokkene. Uit art. 47 Hv volgt dat in ieder geval een mogelijkheid moet bestaan van een doeltreffend beroep in rechte. Het is een aangelegenheid van de interne rechtsorde van iedere lidstaat om daarvoor de procedureregels vast te stellen, meer in het bijzonder voor situaties van samenloop zoals hier aan de orde. In het kader van deze procedure moet worden

gewaarborgd dat de vereisten van kaderbesluit 2002/584 niet worden doorkruist. Dat betekent dat het recht op doeltreffend beroep moet kunnen worden uitgeoefend voordat het EAB of uitleveringsverzoek ten uitvoer wordt gelegd en dat in de beoordeling van het beroep met alle in het kaderbesluit genoemde criteria rekening wordt gehouden. Ook moet de procedure de betrokkene in staat stellen een eventuele schending van zijn Handvestrechten aan te vechten, en moet ervoor worden gezorgd dat de betrokkene kennis kan hebben van de gronden waarop een jegens hem genomen besluit is gebaseerd.

Instantie: Hof van Justitie van de Europese Unie

Datum uitspraak: 20-03-2025

ECLI: ECLI:EU:C:2025:199

Zaaknummer: C-763/22

Wetsartikelen: Hv art. 47 en Kaderbesluit 2002/584/JBZ, art. 16 lid 3

RECHTSPRAAK

Vyacheslavova e.a. t. Oekraïne, EHRM 13 maart 2025, nrs. 39553/16 en 6 andere

In 2013/2014 vonden in Oekraïne de zogenaamde Maidanprotesten plaats, die zich van Kyiv uitbreidden naar steden als Odessa. Daar vond uiteindelijk een grote clash plaats tussen Maidandemonstranten en (pro-Russische) anti-Maidanactivisten, waarbij 48 mensen om het leven kwamen. Het EHRM overweegt dat de clash is geïnstigeerd door pro-Russische propaganda en desinformatie, net als door spanning van de politie met de anti-Maidanactivisten. Niettemin hebben de Oekraïense autoriteiten ook zelf onvoldoende gedaan om het geweld te voorkomen en later te beëindigen. Terwijl zij betekenisvol, transparant en onafhankelijk onderzoek hadden moeten uitvoeren, is ook dat niet gebeurd. Daardoor is art. 2 EVRM geschonden.

In 2013/2014 vonden in Oekraïne de zogenaamde 'Maidanprotesten' plaats, waarbij grote groepen demonstranten zich verzamelden op het Maidanplein in Kyiv en later ook in Odessa om te protesteren tegen het schorsen van de onderhandelingen over het associatieverdrag tussen de EU en Oekraïne en het aanhalen van de economische banden met Rusland. Bij deze protesten vonden vaak gewelddadige aanvaringen plaats tussen de demonstranten, pro-Russische activisten en/of de politie. In april 2014 besloten fans van twee Oekraïense voetbalclubs een rally te organiseren 'Voor een Verenigd Oekraïne' voorafgaand aan een wedstrijd, waarbij ze vanaf een plein in Odessa naar het stadion zouden lopen. Op een andere plek in de stad hadden pro-Russische en anti-Maidan-activisten een tentenkamp opgeslagen, maar dat was op aanzienlijke afstand. Al snel na de aankondiging van de rally begonnen berichten op sociale media te verschijnen waarbij anti-Maidan-groeperingen opriepen tot ordeverstoringen en rellen. Op de dag van de rally was er niet meer politie op de been in Odessa dan gebruikelijk zou zijn bij een voetbalwedstrijd. De politie intervenieerde niet toen anti-Maidan-activisten zich begonnen te verzamelen in de buurt van het startpunt van de

rally. Zodra de rally begon, werden de demonstranten aangevallen en ontstonden er gewelddadigheden. Daarbij werden er over en weer ook schoten gelost, waarbij zes mensen om het leven kwamen, zowel aan de kant van de Maidandemonstranten als aan de kant van de anti-Maidan-activisten. Uiteindelijk werden de rellen nog zwaarder en werd er brand gesticht in een pand waarnaar de anti-Maidan-activisten waren gevlucht. Ook staken Maidandemonstranten het tentenkamp van de anti-Maidan-activisten in brand, terwijl de anti-Maidanactivisten vanaf het gebouw waar ze zich hadden verschanst molotovcocktails gooiden. De brandweer was lange tijd niet bereid om de branden te komen blussen, ook al riep de politie hiertoe op. In totaal kwamen er in de branden 42 mensen om het leven.

Klagers zijn nabestaanden van de verschillende mensen die tijdens de gewelddadigheden om het leven zijn gekomen. Omdat naar hun mening te weinig is gedaan om de overlijdens te voorkomen en ook het onderzoek naar de toedracht achteraf tekort is geschoten, hebben zij klachten ingediend bij het EHRM over schending van verschillende EVRM-rechten.

Bij het EHRM is naar voren gebracht dat verschillende Oekraïense gezagsdragers die verantwoordelijk waren voor de ordehandhaving inmiddels naar Rusland zijn gevlucht, het Russische staatsburgerschap hebben verkregen en in een aantal gevallen zelfs actief zijn geworden in het Russische leger. Dit doet er volgens het Hof echter niet aan af dat alleen Oekraïne kan worden aangesproken op de gestelde EVRM-schendingen.

Het Hof stelt verder voorop dat de gewelddadigheden in belangrijke mate zijn aangesticht door – vanuit Rusland aangestuurde – agressieve oproepen tot geweld op sociale media en verspreiding van desinformatie en pro-Russische en anti-Oekraïense propaganda. Het Hof heeft bovendien enig begrip voor de Oekraïense stelling dat zij bij het aanpakken van de rellen voorzichtig moesten optreden vanwege de dreigende agressie en destabilisatie door Rusland in de zuidelijke regio's van Oekraïne, waarin ook Odessa ligt. Een van de gezagsdragers die hoofdverantwoordelijk was voor het optreden van de politie in Odessa had eerder ook al steun verleend aan de anti-Maidan-activisten en spande mogelijk zelfs met hen samen. De Oekraïense regering had maar beperkte middelen om daar iets aan te doen.

Tegen die achtergrond moet het Hof de vraag beantwoorden of toch voldoende actie is ondernomen om het risico van geweld zoveel mogelijk af te wenden. Dat had gekund door op basis van beschikbare inlichtingen en sociale mediaberichten voldoende veiligheidsmaatregelen te treffen. Dergelijke maatregelen zijn niet getroffen, nu alleen de hoeveelheid politie was gemobiliseerd die bij een normale voetbalwedstrijd gebruikelijk is. Bij de voorbereidingen kwamen veel lokale betrokkenen bij de ordehandhaving niet opdagen en zij waren ook niet bereikbaar. Evenmin zijn tijdens de gebeurtenissen extra politietroepen op de been gebracht of zijn er pogingen gedaan om de gewelddadigheden actief te beëindigen. Als

zodanig was dit ook weer een van de aanleidingen voor nog meer geweldgebruik, nu de Maidandemonstranten zich verraden voelden door de politie. Daarnaast is gebleken dat de brandweer welbewust op afstand is gehouden en dat de politie niets heeft gedaan om mensen uit het brandende gebouw te redden. Dit alles betekent dat onvoldoende is gedaan om de gewelddadigheden te voorkomen en uiteindelijk te beëindigen. Art. 2 EVRM is in materieel opzicht dan ook geschonden.

In procedureel opzicht stelt het Hof vast dat de onderzoeksautoriteiten onvoldoende pogingen gedaan hebben om bewijsmateriaal veilig te stellen. Het duurde bijvoorbeeld bijna twee weken voordat er forensisch onderzoek werd gedaan en het afgebrande gebouw werd niet verzegeld. Er was weliswaar veel foto- en videomateriaal beschikbaar, bijvoorbeeld van het lossen van schoten, maar dat lijkt niet actief te zijn bestudeerd. Met name onderzoeken naar het optreden van anti-Maidanactivisten waren flagrant ontoereikend, wat uiteindelijk resulteerde in vrijspraken omdat er onvoldoende bewijsmateriaal was; ook strafrechtelijk onderzoek naar het lossen van schoten door Maidandemonstranten kon niet goed worden uitgevoerd. Zeker gelet op de bestaande sociale en politieke spanningen in Oekraïne en de schaal van de gewelddadigheden, is het Hof van oordeel dat de autoriteiten alles in het werk hadden moeten stellen om een transparant en betekenisvol onderzoek uit te voeren. Dat heeft er ook toe bijgedragen dat van de zijde van Rusland veel ruimte ontstond om verdere desinformatie te verspreiden. Ten slotte is gebleken dat het onderzoek niet volledig onafhankelijk en onpartijdig is uitgevoerd. Ook in procedureel opzicht is art. 2 EVRM dan ook geschonden.

Tot slot heeft het Hof voor één specifieke klagster onderzocht of het lichaam van haar vader ten onrechte onder gezag van de politie was gebleven, waardoor zij hem niet kon begraven. Gebleken is niet van duidelijke redenen om het lichaam niet aan klagster over te dragen, zodat dit strijd oplevert met art. 8 EVRM.

Instantie: Europees Hof voor de Rechten van de Mens

Datum uitspraak: 13-03-2025

ECLI: ECLI:CE:ECHR:2025:0313JUD003955316

Zaaknummer: 39553/16 en 6 andere

Wetsartikelen: EVRM art. 2 en EVRM art. 8

ANNOTATIE

Călin Georgescu t. Roemenië (EHRM, nr. 37327/24) – Art. 3 Protocol 1 EVRM, kiezersmanipulatie en een gelijk speelveld voor kandidaten

L.S.A. Trapman

1. Op 6 december 2024 verklaarde het Constitutionele Hof van Roemenië de uitslag van de Roemeense presidentsverkiezingen ongeldig. Het Constitutionele Hof had geconstateerd dat de verkiezingscampagne oneerlijk was verlopen. Kandidaat Georgescu, die de winst door de beslissing van het Hof aan zijn neus voorbij zag gaan, had een agressieve campagne via sociale media (in het bijzonder TikTok) gevoerd die niet in overeenstemming was met de Roemeense kieswetgeving. Campagneboodschappen waren niet als zodanig gelabeld en de schaal en agressie van de campagne waren moeilijk te verenigen met Georgescu's bewering dat hij geen geld had besteed aan de campagne. Volgens het Constitutionele Hof waren de verkiezingen daardoor niet eerlijk verlopen: er was sprake van desinformatie, kiezersmanipulatie en strijd met het beginsel van kansengelijkheid.[1]

2. Het EHRM verklaart het beroep niet-ontvankelijk. Georgescu klaagt allereerst over schending van zijn (passieve) kiesrecht in de zin van art. 3 Protocol 1 EVRM. Het artikel heeft alleen betrekking op het kiezen van de wetgevende macht, en de Roemeense president maakt daarvan geen onderdeel uit.[2] Ook art. 6 EVRM (recht op een eerlijk proces) is niet in het geding; het kiesrecht is geen 'burgerlijk' recht in de zin van dat artikel. Omdat beide bepalingen hier niet van toepassing zijn, blijft ook art. 13 EVRM (recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel) buiten beeld. Bij gebrek aan een feitelijke onderbouwing van de klacht toetst het EHRM ook niet aan de vrijheid van meningsuiting (art. 10 EVRM) en de vrijheid van vereniging (art. 11 EVRM). Ik focus me in het hiernavolgende op art. 3 Protocol 1 EVRM.

3. Het oordeel van het EHRM in deze zaak komt verrassend snel: op de kop af drie maanden na de beslissing van het Constitutionele Hof van Roemenië. Dat is opvallend, omdat het EHRM met een toevloed van zaken te kampen heeft en in de regel niet bekend staat om zijn snelle beslissingen. Het snelle oordeel in deze zaak is waarschijnlijk ingegeven door de wens om zo snel mogelijk uitsluitsel te geven over de rechtmatigheid van de Roemeense

verkiezingen, zeker nu het onderwerp van de zaak ook op internationaal niveau de volle aandacht geniet. Hoe langer de beslissing op zich laat wachten, des te lastiger zou het te rechtvaardigen zijn als het EHRM het Roemeense Hof terecht zou wijzen. De nieuwe verkiezingen vinden plaats op 4 mei. Het EHRM kan bezwaarlijk pas daarna met een oordeel komen over de rechtmatigheid van de verkiezingen van december. Het snelle optreden van het EHRM is dus alleszins te prijzen.

4. Oordelen van het EHRM omtrent de beslechting van verkiezingsgeschillen betreffen in de regel een andere variant dan het onderhavige geval. Vaak gaat het om klachten van kandidaten die op nationaal niveau tevergeefs bezwaar hebben gemaakt tegen het verkiezingsverloop. Deze klachten hebben vaak betrekking op de hoedanigheid van de instantie die deze geschillen beslecht.[3] In een aantal landen – waaronder Nederland – velt het parlement in laatste instantie een oordeel over het verloop van de verkiezingen.[4] Blijkens de jurisprudentie van het Hof moeten verkiezingsgeschillen door een *onpartijdig* orgaan worden beslecht, en het parlement kan bezwaarlijk aan dat criterium beantwoorden.[5] Het onderhavige geval betreft zoals gezegd een andere situatie, namelijk een waarin een kandidaat bezwaar maakt tegen het feit dat de verkiezingsuitslag *wel* wordt opgebroken.

5. Het oordeel van het EHRM is op alle punten niet meer dan begrijpelijk. Dat neemt niet weg dat het vanuit rechtswetenschappelijk oogpunt jammer is dat de klacht van Georgescu niet inhoudelijk kon worden behandeld. Het geschil draait om de vraag in hoeverre de rol van (algoritmen van) sociale media tijdens de verkiezingscampagne het vrije en eerlijke verkiezingsverloop in gevaar kan brengen. Het valt – helaas – te verwachten dat deze vraag ook bij toekomstige verkiezingen in andere landen zal rijzen. Richtinggevende jurisprudentie van het EHRM over dit onderwerp was daarom welkom geweest.

6. Stel nu dat dit geschil niet was gerezen in verband met presidentsverkiezingen, maar met parlamentsverkiezingen, die wél binnen de reikwijdte van art. 3 Protocol 1 EVRM vallen. Welk oordeel zou het EHRM dan vellen? Op basis van eerdere jurisprudentie valt daarvan een voorzichtige inschatting te maken. Mijn verwachting is dat het EHRM een klacht als in het onderhavige geval niet snel gegrond zou verklaren. Gelet op de grote *margin of appreciation* die verdragspartijen bij het reguleren van het verkiezingsproces toekomt,[6] zal het EHRM zich in zo'n geval terughoudend opstellen. Het EHRM zal er niet snel toe overgaan om een nationale verkiezingsuitslag alsnog geldig te verklaren. Er zijn mij dan ook geen voorbeelden bekend van zaken waarin dat is gebeurd.

7. Ook klachten over een oneerlijk verlopen verkiezingscampagne die er op nationaal niveau *niet* toe hebben geleid dat de verkiezingsuitslag werd opgebroken, hebben weinig kans van slagen. Algoritmen van sociale media kunnen inderdaad de verspreiding van desinformatie in

de hand werken – ze belonen content die ophef creëert met betere zichtbaarheid – en leiden zo tot kiezersmanipulatie en een verstoring van het gelijke speelveld tussen kandidaten. Als een kandidaat de mogelijkheden van sociale media beter weet te benutten dan zijn concurrenten en een agressieve campagne voert, kan dat ten koste gaan van de zichtbaarheid van de andere kandidaten. Ook in dat geval stelt het EHRM zich echter terughoudend op. Een feitelijk *level playing field* tussen kandidaten is niet vereist. Art. 3 Protocol 1 EVRM vereist slechts dat overheden tijdens de verkiezingscampagne zorgen voor kansengelijkheid in juridische zin. Kandidaten moeten in juridisch opzicht gelijke mogelijkheden hebben om campagne te voeren.[7] Dat sommige kandidaten van die mogelijkheden vervolgens beter gebruik weten te maken dan andere, is volgens het Hof niet bezwaarlijk. Het valt binnen de *margin of appreciation* van de verdragspartijen bij het EVRM om daar al dan niet maatregelen tegen te treffen.

8. Hetzelfde geldt voor het punt van kiezersmanipulatie, waarbij bovendien een bewijsprobleem optreedt. Het EHRM oordeelde in een eerdere zaak dat de stemvoorkeur van de kiezer pas bewezen kan worden op het moment dat hij zijn stem uitbrengt. De kiezer kan niet bewijzen dat hij in een eerdere stemvoorkeur werd gedwarsboemd.[8] Wat het concrete effect van algoritmen van sociale media op de stemvoorkeur van de kiezer is, kan niet worden achterhaald. Dat staat aan een succesvol beroep op art. 3 Protocol 1 EVRM in de weg.

9. Het bovenstaande toont aan dat een rechterlijke toets aan art. 3 Protocol 1 EVRM weinig behulpzaam is in de strijd tegen kiezersmanipulatie en de verstoring van het gelijke speelveld tussen kandidaten door algoritmen van sociale media tijdens de verkiezingscampagne. Dit probleem moet opgelost worden met daarop toegespitste wetgeving. De Uniewetgever heeft deze handschoen al opgepakt door te voorzien in vergaande transparantieverplichtingen voor socialemediaplatforms bij de verspreiding van politieke reclame.[9] Gelet op de verstorende werking die algoritmen op de verkiezingscampagne kunnen hebben, rijst wat mij betreft de vraag of niet verder gekeken moet worden dan ‘slechts’ het verplichten van transparantie. Wellicht moet de (Unie)wetgever het meer in de sfeer van verboden gaan zoeken.

L.S.A. Trapman, Radboud Universiteit

[1] *Georgescu t. Roemenië*, par 6-11.

[2] *Georgescu t. Roemenië*, par. 21-27.

[3] *Mugemangango t. België*, EHRM (GK) 10 juli 2020, nr. 310/15, ECLI:CE:ECHR:2020:0710JUD000031015, *EHRC Updates* 21 oktober 2020, m.nt. Goossens & De Lange; *Gudmundur Gunnarsson en Magnus David Norddahl t. IJsland*, EHRM 16 april 2024,

nrs. 24159/22 en 25751/22, ECLI:CE:ECHR:2024:0416JUD002415922, *EHRC Updates* 29 juni 2024, m.nt. Broeksteeg.

[4] Art. 58 Grondwet.

[5] Die rechtspraak zet ook het Nederlandse stelsel onder druk. Zie bijvoorbeeld het advies van de Raad van State over deze materie, als bijlage bij *Kamerstukken II* 2024/25, 35165, nr. 84; L.S.A. Trapman, 'Een nieuw stelsel voor de beslechting van verkiezingsgeschillen', *NJB* 2024/1945, p. 2348-2355.

[6] *Mathieu-Mohin en Clerfayt t. België*, EHRM 2 maart 1987, nr. 9267/81, ECLI:CE:ECHR:1987:0302JUD000926781, par. 52.

[7] *Communist Party of Russia e.a. t. Rusland*, EHRM 19 juni 2012, nr. 29400/05,

ECLI:CE:ECHR:2012:0619JUD002940005, par. 126.

[8] *Russian Conservative Party of Entrepreneurs e.a. t. Rusland*, EHRM 11 januari 2007, nrs. 55066/00 en 55638/00, ECLI:CE:ECHR:2007:0111JUD005506600, par. 78.

[9] Verordening (EU) 2024/900 van 13 maart 2024 betreffende transparantie en gerichte politieke reclame.

ANNOTATIE

Ferrero Quintana t. Spanje (EHRM, 2669/19) – Is fitheid gebonden aan leeftijd? Het hanteren van maximumleeftijden bij werving en selectie

A. Eleveld

Introductie

1. In deze uitspraak heeft het EHRM zich gebogen over de vraag of een politieagent in Baskenland werd gediscrimineerd op grond van leeftijd bij een openbare selectieprocedure voor meerdere politieagentfuncties, door een maximumleeftijdsgrens van 35 jaar te hanteren. Het EHRM oordeelde unaniem dat de Baskische werkgever niet in strijd handelde met het discriminatieverbod, zoals vastgelegd in artikel 1 van Protocol nr. 12 bij het EVRM. Volgens het Hof diende de ongelijke behandeling een legitiem doel en was deze niet onevenredig. Met dit oordeel sluit het EHRM zich aan bij de uitspraak van het HvJ EU in de zaak *Salaberria Sorondo*[1] uit 2016 die was aangespannen door een andere kandidaat in deze selectieprocedure.

De feiten die leiden tot de klacht bij het EVRM

2. Asier Ferrero Quintana, de klager in deze zaak (hierna: klager), solliciteerde in 2014 naar een openbare selectieprocedure voor de invulling van zestig officierenfuncties bij de politie van de autonome regio Baskenland. Voor deze functie gold een maximum leeftijd van 35 jaar bij sollicitatie. Hoewel de klager het jaar daarvoor de leeftijd van 35 had bereikt, kreeg hij voorlopig toestemming om deel te nemen aan de procedure.

Na een reeks psychologische en fysieke tests eindigde hij op de 49e plaats van de 60 en mocht hij voorlopig deelnemen aan een stageperiode van bijna twee jaar. In december 2016, na afloop van deze stageperiode, werd hij echter alsnog afgewezen op grond van het leeftijdscriterium.

3. Klager startte een nationale procedure met als argument dat hij uitsluitend op basis van zijn leeftijd was uitgesloten van de functie van politieagent. Zijn klacht werd afgewezen, onder

andere omdat het Hof van Justitie destijds in een vergelijkbare zaak, de zaak *Salaberria Sorondo*,^[2] al had geoordeeld dat het leeftijdsvereiste een wezenlijk en bepalend beroepsvereiste vormt voor de functie van politieagent. Het hoger beroep bij het Spaanse Constitutionele Hof werd vervolgens niet-ontvankelijk verklaard. Op 24 december 2018 diende klager een klacht in bij het EHRM tegen het Koninkrijk Spanje, waarin hij stelde dat hij werd gediscrimineerd op grond van leeftijd, hetgeen strijdig is met artikel 1 van Protocol nr. 12 bij het EVRM.

Feiten na indiening van de klacht

4. Na indiening van zijn klacht bij het EHRM werd klager aangenomen als tijdelijk ambtenaar bij de lokale politie in Baskenland, op basis van het feit dat hij de opleidings- en stageperiodes had afgerond die waren voorgeschreven in de selectieprocedure voor politieofficieren. Hij bekleedde deze functie van januari 2018 tot juni 2019.

In juni 2019 werd de eerder vastgestelde leeftijdsgrens voor deelname aan de selectieprocedure verhoogd van 35 naar 38 jaar. Deze wijziging gold ook voor kandidaten die, zoals klager, in 2014 de tests met succes hadden doorstaan, maar destijds vanwege hun leeftijd waren afgewezen. Hierdoor werd klager op 6 september 2019 alsnog benoemd tot politieagent van de autonome regio Baskenland.

In 2022 bleek echter dat klager niet kon deelnemen aan het openbare examen voor bevordering naar de rang van onderofficier, omdat hij niet voldeed aan het vereiste van vier jaar dienstverband bij de politie van Baskenland. In de procedure bij het EHRM stelt klager dat de schade die hij hierdoor lijdt, het directe gevolg is van het feit dat hij in december 2016 op grond van zijn leeftijd niet werd aangenomen.

Belang verbod op leeftijdsdiscriminatie als mensenrecht

5. Het verbod van discriminatie op grond van leeftijd wordt in het algemeen als minder zwaar aangemerkt dan het verbod van discriminatie op grond van geslacht of ras. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat het niet wordt genoemd in de (niet-limitatieve) opsomming van verboden discriminatiegronden in artikel 14 EVRM en artikel 1 bij het Protocol No. 12 bij het EVRM. De meeste discriminatiegronden die in deze bepalingen zijn genoemd worden aangemerkt als 'verdachte' discriminatiegrond. Dit geldt voor de gronden ras en etniciteit, nationaliteit, geboorte of afkomst, seksuele geaardheid, handicap, geslacht en religie. Voor deze 'verdachte' gronden geldt dat 'zwaarwegende redenen' ('weighty reasons') moeten worden aangevoerd ter rechtvaardiging van discriminatie op die gronden.^[3] In de context van het EU-recht is onderscheid op grond van leeftijd bovendien de enige verboden discriminatiegrond, genoemd in artikel 19 VWEU, die objectief gerechtvaardigd kan worden

wanneer het leeftijdsonderscheid een passend en noodzakelijk middel is dat een legitiem doel dient.

6. In dat verband is het opmerkelijk dat het EHRM bij de beoordeling van de ontvankelijkheid van de klacht het belang van het verbod op leeftijdsdiscriminatie als mensenrecht benadrukt. In dat verband stelt het Hof dat discriminatie op grond van leeftijd geen ondergeschikte kwestie is binnen de reikwijdte van het Verdrag.[4] Daarentegen relativeert het Hof het belang van het verbod op leeftijdsdiscriminatie in de inhoudelijke beoordeling van de klacht. In de eerste plaats stelt het dat het tot op heden nog nooit heeft geoordeeld dat discriminatie op grond van leeftijd op hetzelfde niveau moet worden geplaatst als andere “verdachte” gronden.[5] Daarnaast oordeelt het Hof, onder verwijzing naar eerdere uitspraken, dat niet alle verschillen in behandeling op basis van leeftijd als ernstige vormen van discriminatie kunnen worden beschouwd. Evenmin hebben leeftijdsgerelateerde verschillen in behandeling in alle gevallen hetzelfde relatieve gewicht voor het individuele belang dat op het spel staat.[6] In dit kader merkt het Hof op dat de klager niet tot een kwetsbare groep behoort en dat deelname aan een sollicitatieprocedure voor een ambtelijke functie geen fundamenteel recht betreft dat expliciet door het Verdrag wordt erkend. Gezien deze omstandigheden beschikken de nationale autoriteiten over een ruime beoordelingsmarge, aldus het Hof.[7]

Legitiem doel en objectieve rechtvaardiging

7. Het Hof oordeelt dat het doel van het leeftijdsonderscheid, namelijk de waarborging van de functies van het politiekorps een legitiem doel vormt.[8]

8. Met betrekking tot de objectieve en redelijke rechtvaardiging stelt de Spaanse regering dat leeftijd direct verband houdt met het behoud van fysieke capaciteiten. Uit de regelgeving blijkt dat agenten ouder dan 55 jaar recht hebben op een vermindering van de jaarlijkse arbeidstijd en vrijstelling van bepaalde fysiek belastende diensten. Het Hof overweegt dat het beschikken over specifieke fysieke capaciteiten kan worden beschouwd als een essentieel en bepalend beroepsvereiste voor de functie van politieagent in de autonome regio Baskenland. Daarnaast benadrukt het Hof dat fysieke geschiktheid niet uitsluitend op het moment van sollicitatie beoordeeld moet worden, maar ook in een bredere, dynamische context. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het aantal dienstjaren dat een agent na zijn aanstelling nog moet vervullen. Dit betekent dat, zelfs wanneer een kandidaat bij sollicitatie in optimale fysieke conditie verkeert, ook moet worden meegewogen of hij zijn taken op langere termijn fysiek aankan. [9]

9. In de tweede plaats stelt de Spaanse regering dat de leeftijdsgrens beantwoordt aan de noodzaak om een evenwicht in de leeftijds piramide te waarborgen. Hiermee wordt

voorkomen dat een groot deel van het personeel zich in de hogere leeftijdsgroepen zou concentreren. Het Hof overweegt dat de voorrechten die de autonome politie in Baskenland geniet vanaf de leeftijd van 56 jaar (vanwege de verminderde fysieke capaciteiten) een aanzienlijke impact op het operationele karakter van de politie kan hebben. Het stellen van een leeftijdsgrens van 35 jaar voor aanwerving van nieuwe agenten kan daarom relevant zijn om te zorgen voor voldoende ‘jonge’ agenten die taken kunnen uitvoeren die een grotere fysieke inspanning vergen.[10]

10. Het Hof concludeert dat mede gezien de ruime beoordelingsmarge voor wat betreft de vereisten voor toegang tot overheidsfuncties op het gebied van rechtshandhaving en veiligheidsdiensten, het verschil in behandeling op grond van leeftijd passend is ter bereiking van het doel om het operationele karakter en de goede werking van de betrokken politiedienst te waarborgen en dat het niet verder gaat dan nodig om dat doel te bereiken.[11]

Dialogoog met het HvJ EU

11. Net als in eerdere arresten gaat het EHRM in dialoog met het HvJ EU.[12] Er is evenwel een aanzienlijk verschil in het toetsingskader voor gelijke behandeling die deze Europese rechtsprekende instanties hanteren. Terwijl het EHRM het moet doen met een tweetal bepalingen - artikel 14 EVRM en artikel 1 bij Protocol nr. 12 bij het EVRM -, heeft het HvJ EU de beschikking over een heel arsenaal aan verdragsbepalingen, richtlijnen en verordeningen. Daarbij vormen de gelijke behandelingsrichtlijnen (zoals Richtlijn 2000/78, 2000/43 en 2000/6/54) de belangrijkste bronnen voor gelijke behandelingsvragen. Het verschil in toetsingskader is zichtbaar op meerdere niveaus: bij de discriminatiegronden (minder verboden discriminatiegronden opgenomen in de EU richtlijnen), de materiële werkingssfeer (die voor wat betreft de EU richtlijnen vaak beperkt is tot arbeid en beroepsopleiding) en de rechtvaardiging van direct onderscheid (beperkt binnen de EU richtlijnen). Bovendien hanteert het HvJ EU een intensievere toetsing bij de beoordeling van de rechtvaardiging van onderscheid dan het EHRM.[13]

12. In de EU-wetgeving is het verbod op leeftijdsdiscriminatie in arbeid en beroep vastgelegd in artikel 1 van Richtlijn 2000/78. Artikel 4 lid 1 van deze richtlijn bevat een belangrijke uitzonderingsgrond. Deze bepaalt dat lidstaten kunnen vaststellen dat een verschil in behandeling op basis van leeftijd (of andere gronden) geen discriminatie vormt, mits leeftijd – gelet op de aard van de specifieke beroepsactiviteiten of de context waarin deze worden uitgeoefend – een wezenlijk en bepalend beroepsvereiste is, en het doel zowel legitiem als het vereiste evenredig aan dat doel is. Daarnaast kan onderscheid op grond van leeftijd op grond van artikel 6 van Richtlijn 2000/78 worden gerechtvaardigd door een legitiem doel, mits de middelen die worden ingezet om dat doel te bereiken passend en noodzakelijk zijn.

13. Het HvJ EU heeft tot nu toe in drie zaken de rechtmatigheid van een maximumleeftijd bij aanwerving getoetst aan artikel 4, lid 1, van Richtlijn 2000/78 (wezenlijke en bepalende beroepsvereiste).[14] Deze drie zaken worden ook besproken door het EHRM. In de zaak *Salaberria* oordeelde het HvJ EU dat het beschikken over bijzondere fysieke capaciteiten voor het uitvoeren van de kerntaken van de politie in de autonome regio Baskenland kan worden aangemerkt als een wezenlijk en bepalend beroepsvereiste in de zin van artikel 4, lid 1, van Richtlijn 2000/78. Op basis van de aangeleverde gegevens concludeerde het Hof dat het doel – het waarborgen van de inzetbaarheid en de goede werking van de politiedienst – legitiem is, en dat de leeftijdseis geschikt is en niet verder gaat dan noodzakelijk om dit doel te bereiken. Het HvJ EU achtte in deze uitspraak toetsing aan artikel 6 van de richtlijn niet nodig. Het overwoog dat, aangezien het leeftijdsonderscheid krachtens artikel 4, lid 1, van Richtlijn 2000/78 geen discriminatie oplevert.

14. Het EHRM beschikt, zoals eerder opgemerkt, over een minder uitgebreid (en minder concreet) toetsingskader dan het HvJ EU. Toch leidt de beoordeling in deze gelijke behandelingszaak tot een vergelijkbare uitkomst. Dit komt doordat het EHRM in feite toetst aan hetzelfde criterium als het HvJ EU: het wezenlijke beroepsvereiste. Het EHRM maakt daarmee effectief gebruik van het binnen de EU ontwikkelde begrippenkader. Daarnaast moet worden opgemerkt dat het tweede argument – de noodzaak om een evenwicht in de leeftijdspiramide te waarborgen – nauw samenhangt met het wezenlijke beroepsvereiste. Immers, vanwege de aard van het beroep, waardoor agenten na hun 56e niet langer alle taken kunnen uitvoeren, wordt het essentieel geacht om te zorgen voor voldoende instroom van jonge agenten.

Relatie leeftijd en fysieke gesteldheid

15. De argumentatie in *Ferrero Quintana t. Spanje* (en *Salaberria Sorondo*) steunt in belangrijke mate op de aanname dat leeftijd en fysieke gesteldheid met elkaar samenhangen. Hoewel deze aanname wordt onderbouwd met onderzoeksdata, berust zij in wezen op een veralgemenisering van de relatie tussen leeftijd en fysieke gesteldheid, die kennelijk door beide Hoven wordt geaccepteerd. Het HvJ EU heeft echter anders geoordeeld in een zaak met betrekking tot het verbod op discriminatie op grond van geslacht. In de zaak *X* werd de aanspraak van een man op een lagere uitkering dan een vrouw bij arbeidsongeschiktheid niet gerechtvaardigd geacht op basis van de algemene veronderstelling dat vrouwen gemiddeld een hogere levensverwachting hebben.[15] Het HvJ EU overwoog dat een dergelijke generalisatie kan leiden tot discriminatie van mannelijke verzekerden ten opzichte van vrouwelijke verzekerden. Bovendien, zo stelde het Hof, kan de aanname van geslachtsgerelateerde statistische gegevens problematisch zijn, omdat niet met zekerheid kan worden gesteld dat een vrouwelijke verzekerde altijd een hogere levensverwachting heeft dan een mannelijke

verzekerde van dezelfde leeftijd in een vergelijkbare situatie.[16]

16. Hoewel beide Hoven uitvoerig motiveren waarom het leeftijdsonderscheid gerechtvaardigd is, blijft onduidelijk waarom de relatie tussen leeftijd en fysieke gesteldheid zonder meer wordt veralgemeniseerd. Daarnaast blijkt uit beide uitspraken dat het leeftijdsvereiste nauw samenhangt met de voorrechten die worden toegekend aan agenten van 56 jaar en ouder. Ook deze leeftijdsgrens is gebaseerd op een generalisatie van de relatie tussen leeftijd en fysieke gesteldheid. Een minder verregaande maatregel zou bijvoorbeeld zijn geweest om werknemers van 35 jaar of ouder bij instroom in de politieopleiding pas op een latere leeftijd in aanmerking te laten komen voor deze voorrechten, tenzij individuele fysieke testen aantonen dat dit niet mogelijk is. In dat geval zou niet de leeftijd, maar de duur van het dienstverband bepalend zijn. Dit zou bovendien beter aansluiten bij de dynamische toetsing van de fysieke gesteldheid, waar zowel het EHRM als het HvJ EU naar verwijst.

17. Een vergelijkbaar voorstel is gedaan door de Commissie Gelijke Behandeling (CGB) in een zaak over de maximumleeftijd voor de opleiding tot wachtmeester bij de Koninklijke Marechaussee.[17] Daarbij merkt de CGB terecht op dat fitheidstesten eveneens (indirect) discriminerend kunnen zijn op grond van leeftijd, tenzij deze uitsluitend bedoeld zijn om een absolute ondergrens in fysieke geschiktheid te meten (zie verder punt 19 hieronder).

De WGBL en oordelen van de CGB en CRM

18. De uitzondering van het wezenlijk en bepalende beroepsvereiste is niet overgenomen in de Nederlandse Wet Gelijke Behandeling op grond van Leeftijd bij de arbeid (WGBL). Deze wet kent uitsluitend een algemene objectieve rechtvaardigingsuitzondering die is neergelegd in artikel 7 lid 1 sub c van die wet. Mogelijk kan met het beroep op die algemene rechtvaardigingsuitzondering een vergelijkbaar effect worden bereikt. Artikel 7 lid 1 sub c lijkt me overigens een te brede en daarmee onjuiste implementatie van de rechtvaardigingsgronden van artikel 6 Richtlijn 2000/78. Deze bredere reikwijdte kan leiden tot ruimere rechtvaardiging van discriminatie op grond van leeftijd en is daarmee mogelijk in strijd met het Unierecht. In tegenstelling tot de WGBL verwijst artikel 6 van de richtlijn namelijk specifiek naar legitieme doelstellingen op het gebied van werkgelegenheid, de arbeidsmarkt of beroepsopleiding waardoor de rechtvaardiging van leeftijdsonderscheid strikter wordt begrensd.[18]

19. De uitspraken van het EHRM in de onderhavige zaak en het HvJ EU in *Salaberria Sorondo* laten meer ruimte aan overheidswerkgevers om een maximumleeftijdsgrens in verband met de vereiste fitheid te stellen, dan we zien in de oordelen van de Commissie Gelijke Behandeling (CGB) en het College voor de Rechten van de Mens (CRM). In 2012 en 2013

oordeelden deze instanties dat hanteren van een maximum leeftijd van 24 jaar tot de opleiding tot wachtmeester bij de Koninklijke Marechaussee verder ging dan noodzakelijk.[19] De Commissie en het College overwogen dat fysieke geschiktheid ook getoetst kan worden aan de hand van fitheidstesten.[20] In de zaak bij de CGB werd door Defensie onder andere naar voren gebracht dat het hanteren van de maximumleeftijd ook samenhang met de voor de functies geldende ontslagleeftijden. De Commissie oordeelde evenwel dat niet de leeftijd van indiensttreding, maar de duur van het dienstverband leidend zou kunnen zijn voor de geldende ontslagleeftijden.[21] Wel achtte de CGB een maximumleeftijd van 26 jaar voor de opleiding tot luchtverkeersleider gerechtvaardigd, omdat leervermogen een essentiële competentie is en onderzoek aantoont dat dit vermogen tussen de leeftijd van 20 en 30 jaar sterk afneemt. Hierdoor zou ook de kans om te slagen voor de opleiding significant dalen.[22]

20. De CGB heeft bovendien geoordeeld dat fitheidstesten (indirect) discriminerend zijn op grond van leeftijd wanneer in een sollicitatieprocedure één uniforme normtijd wordt gehanteerd bij een fysieke vaardigheidstest.[23] Oudere kandidaten zouden, aldus de CGB, extra tijd moeten krijgen bij bepaalde fitheidstesten, net zoals vrouwen in sommige gevallen extra tijd krijgen, omdat onderzoek aantoont dat zij gemiddeld meer tijd nodig hebben. Een op leeftijd gebaseerde normtijd mag echter niet worden toegepast bij fysieke testen die een absolute ondergrens hanteren—oftewel een minimumeis die noodzakelijk is om het werk, zoals bij de brandweer, op een veilige en effectieve manier uit te voeren.[24]

Leeftijdsgrenzen in Nederland

21. In Nederland geldt voor toelating tot de opleiding tot politieagent slechts een minimumleeftijdseis; er wordt geen maximumleeftijd gesteld. De website van de politiebachelor vermeldt bijvoorbeeld: ‘Zolang je denkt in staat te zijn om de selectieprocedure (inclusief de sporttest) en de opleiding positief af te ronden, nodigen we je uit om je in te schrijven’.[25] Bij de werving voor de functie van brandweermedewerker in opleiding wordt evenmin een maximumleeftijd gesteld. Dit is echter anders bij Defensie. De maximumleeftijd kan per functie verschillen. Zo vermeldt de vacature voor de opleiding tot soldaat genie bouw een maximumleeftijd van 27 jaar en 11 maanden, en de functie van officier luchtgevechtsleiding een maximumleeftijd van 32 jaar en 11 maanden. Hoewel het EHRM een overheidswerkgever belast met veiligheidstaken, zoals defensie, een ruime beoordelingsmarge biedt om deze maximumleeftijdsgrenzen te handhaven, is het de vraag of deze maximumleeftijdsgrenzen de strikte toets aan het wezenlijk en bepalend beroepsvereiste doorstaan.

Conclusie

22. De uitspraak van het EHRM is een mooi voorbeeld van de dialoog tussen het EHRM en het HvJ EU, en vooral van hoe het EHRM gebruik kan maken van het meer ontwikkelde toetsingskader in het EU non-discriminatierecht. Beide Hoven oordelen dat het leeftijdsonderscheid, dat wordt gemaakt door de maximumleeftijdsgrens van 35 jaar bij de toelating tot een opleiding voor politieagent, gerechtvaardigd is. Deze uitspraken leunen voor een belangrijk deel op de veralgemeniseerde aanname dat fitheid en leeftijd aan elkaar zijn gerelateerd. Een dergelijke rechtvaardiging op basis van algemene gegevens werd eerder door het HvJ EU niet toegestaan, bij discriminatie op grond van geslacht. In deze noot plaats ik vraagtekens bij deze veralgemenisering van het verband tussen leeftijd en fitheid. Naar mijn mening zou, zoals eerder geoordeeld door de CGB en het CRM, de fitheid van de betrokkene, eventueel in samenhang met de lengte van het dienstverband, leidend moeten zijn voor toelating en ontslag (of aanpassing van de arbeidstaken). Dit neemt niet weg dat zowel het EHRM als het HvJ EU het hanteren van maximumleeftijdsgrenzen bij aanwerving aan een strikte toets onderwerpen. Het is echter de vraag of de huidige maximumleeftijdsgrenzen die op dit moment door Defensie worden gehanteerd, deze toets zullen doorstaan. Tot slot wordt in *Ferrero Quintana t. Spanje* net als in eerdere zaken bij het HvJ EU, het argument naar voren gebracht dat maximumleeftijdsgrenzen noodzakelijk zijn om een evenwicht in de leeftijdspiramide te waarborgen. Ik vraag me af of dit argument in de Nederlandse situatie, gezien de huidige krapte op de arbeidsmarkt, stand zal houden in een rechtvaardigingstoets.

Dr. mr. A. Eleveld

Universitair hoofddocent sociaal recht, Vrije Universiteit Amsterdam

[1] *Salaberria Sorondo*, HvJ EU 15 november 2015, C-258/15, ECLI:EU:C:2016:588.

[2] Zie noot 1.

[3] Janneke Gerards, *Judicial Review in equal treatment cases*, Leiden (Martinus Nijhoff, 2005).

[4] Para 62.

[5] Para 74.

[6] Para 85.

[7] Idem.

[8] Para 89.

[9] Para 92.

[10] Para 94.

[11] Para 97 en 100.

[12] Zie bijvoorbeeld *Napotnik t. Romania*, EHRM 10 oktober 2020, No. 33139/13, ECLI:CE:ECHR:2020:1020JUD003313913.

[13] Zie o.a. Janneke Gerards, 'Intensity of judicial review in equal treatment cases', *Netherlands International Law Review*, 51 2004, p. 135-183; Janneke Gerards, 'The margin of appreciation doctrine, the very weighty reasons test and grounds of discrimination', in M. Balboni (ed.) *The principle of discrimination and the European Convention of Human Rights* (Editoriale Scientifica, 2018).

[14] *Wolf*, HvJ EU 12 januari 2010, C-229/08, EU:C:2010:3; *Vital Pérez*, HvJ EU 13 november 2014, C-416/13, EU:C:2014:2371; *Salaberria Sorondo* (noot 1).

[15] *X*, HvJ EU 3 september 2014, C-318/13, ECLI:EU:C:2014:133.

[16] Noot 12, para 38.

[17] CGB oordeel 2012-89; CRM oordeel 2013-73.

[18] Zie hierover het *Prigge*, HvJ EU 13 september 2011, C-447/09, ECLI:EU:C:2011:573, para 80 en 81.

[19] CGB oordeel 2012-89; CRM oordeel 2013-73.

[20] *Idem*.

[21] CGB oordeel 2012-89.

[22] CGB oordeel 2009-123.

[23] CGB oordeel 2010-83

[24] CGB oordeel 2009-128.

[25] Zie Wat mensen willen weten over de politiebachelors | Kombijdepolitie, geraadpleegd op 6 maart 2025.